

NYA AVHANDLINGAR

Lisa Wiklund: *Konstnärligt arbete och kosmopolitisk vardag i Williamsburg, Brooklyn, New York*. Makadam förlag, Göteborg/Stockholm 2013. 240 s., ill. English summary. ISBN 978-91-7061-121-6.

Lisa Wiklund inleder sin avhandling med ett empiriskt exempel som på många sätt fångar studiens tematik. Hon berättar om *Emi* som är på väg på cykel till sitt jobb. Emi är i trettioåldern, från Tokyo och utbildad jurist. Hon har flyttat till USA och bor nu i Williamsburg i Brooklyn. Hon är verksam som konstnär, fotograf, och försörjer sig genom att sitta i kassan på en teater. Emi trivs i Williamsburg. För henne är det till skillnad mot Japan en inspirerande plats. Studiekamraterna från Tokyo är nu jurister och diplomater. Emis föräldrar är oroliga för hur hon ska klara sig ekonomiskt; men Emi bryr sig inte om pengar, hon vill skapa och är inte så upptagen av att köpa saker som hennes familj är.

Wiklunds avhandling tar avstamp i senare decenniers diskussioner om stadsförnyelse och gentrifiering. Med vilket menas hur en stadsdels status förändras när en mer bemedlad medelklass flyttar in i nedgångna forna arbetarstadsdelar, restaurerar området och ger det en annan social karaktär med ökade boendekostnader som följd. Williamsburg är ett exempel på en sådan plats.

Dessa stadsförändringar har bl.a. uppmärksammats genom urbanteoretikern Richard Floridas idéer om framväxten av en ny kreativ samhällsklass. Wiklund vill med sin avhandling göra en mer individnära och etnografisk undersökning av vad det innebär att leva i en sådan gentrifierad stadsmiljö. Utgångspunkten är en grupp människor från Japan som flyttat till Williamsburg för att ägna sig åt kreativa verksamheter.

Kreativa liv består av sex kapitel. *Kapitel 1, Inledning*, innehåller som brukligt en genomgång av teori och metod, och en presentation av det forskningsfält som författaren förhåller sig till. Sådär beskrivs syftet:

Avhandlingen är en etnologisk studie om individer från Japan födda på 1970- och 80-talet, verksamma

i kreativa sysselsättningar och bosatta i och omkring stadsdelen Williamsburg i Brooklyn, New York. Syftet är att studera informanternas strategier på det alternativa kreativa fält de är en del av, samt hur stadsmiljön och informanterna inverkar på varandra. Med utgångspunkt i denna empiri är en övergripande ambition att undersöka hur en kosmopolitisk vardag erfars på en individuell nivå och hur detta kan förstås i relation till nationell identifikation.

Teoretiskt hämtar avhandlingen stöd från en sammansatt uppsättning influenser. En utgångspunkt för att förstå de geografiska sammanhang som studerats, New York och Japan, är Michel de Certeaus *rumsbegrepp*. Här är tanken att olika fysiska platser får en betydelse när människor brukar dem i sin vardag. De blir till meningsbärande rum som inkluderar såväl erfarenheter och berättelser, som uppfattningar och fantasier om platsen. Japan och New York, och då främst stadsdelen Williamsburg i Brooklyn, är två sådana tydliga meningsbärande rum.

För att förstå varför avhandlingens huvudpersoner valt att lämna Japan för ett liv i New York tar Wiklund stöd i Arjun Appadurais idéer om *föreställningens kraft* (the work of imagination), med vilket här menas möjligheten att kunna föreställa sig ett nytt och annorlunda liv. Två företeelser är grundläggande för detta, dels migration, dels medier. Appadurai använder sig här av termen "scape", för att peka ut globala, kulturella flöden som rör sig över gränser. Två scapes är särskilt viktiga, *ethnoscapes* och *mediascapes*. Ethnoscapes knyts till hur individer flyttar sig över nationsgränser och hur detta leder till nya samhörigheter och ett nytt sätt att se på nationell tillhörighet. Ethnoscape är en interaktiv tillhörighet som inte är kollektivt och geografiskt fast. Mediascapes är de tekniska möjligheterna att globalt distribuera media genom en mängd olika kanaler och till de bilder som skapas och presenteras i dessa kanaler.

Wiklund undviker begreppet identitet och väljer istället att använda Thomas Hylland Eriksens identifikation, som i nationell identifikation, alltså att identifiera sig

med en plats eller en nation. Detta har med avhandlingens ambition att göra, nämligen att studera erfarenheter av en kosmopolitisk vardag och genom denna undersöka möjligheter till normöverträdelse. Wiklund redogör för kosmopolitism som begrepp och tanketradition. För att definiera kosmopolitism använder hon sig av Svenska Akademiens ordlista, enligt vilken uttrycket ska förstås som *världsmedborgaranda*. Med det kosmopolitiska perspektivet vill Wiklund poängtera två saker. Till att börja med ska människor uppfattas som mer lika än olika. Med det följer att de frågor som människor brottas med är mer allmängiltiga än påverkade av en förutbestämd kultur. Därtill innebär den kosmopolitiska ansatsen att kulturella praktiker kan granskas och att de kan förändras. En öppenhet mot kosmopolitiska inslag i vardagen kan ge nya kulturella impulser och en möjlighet att omskapa livet. Detta betyder enligt Wiklund inte att de nationella avgränsningarna saknar betydelse. Ett kosmopolitiskt perspektiv kan snarare synliggöra det nationella, samtidigt som den visar hur erfarenheter som inte är genererade av det nationella har en betydelse. Wiklund påpekar att hon inte bara är intresserad av hur nation har en betydelse för identifikation. Hon arbetar med ett intersektionellt perspektiv, att det finns flera maktordningar som är betydelsefulla, som kön, klass och etnicitet och att detta perspektiv är implicit i avhandlingen.

Ytterligare ett teoretiskt fundament utgörs av Pierre Bourdieus *fältteori*. Bourdieus begreppsapparat är här ett redskap som skapar förståelse för den kreativa scen där studiens huvudpersoner befinner sig. Med Bourdieu förstås ett fält som ett sammanhang – som t.ex. konst, akademi och litteratur – där de som är engagerade i fältets verksamhet konkurrerar eller strider om tolkningsföreträdet i vad som är god konst, forskning eller litteratur. Wiklund definierar det fält som hennes informanter befinner sig på som det *alternativa kreativa fältet*. Hon påpekar att fältets gränser kunde dras på lite olika sätt, eftersom hennes informanter verkar i periferierna till andra fält såsom fotografi, konst, musik, mode eller film. Hon har dock valt att definiera det som ett fält då hennes informanter ingår i samma nätverk och både konkurrerar och samarbetar i sina verksamheter. Bourdieu tillämpas här mer pragmatiskt och som en inspiration för analys. Viktigt för Wiklunds analyser är också Bourdieus kapitalbegrepp och diskussionerna om vad som i olika fält uppfattas ha ett värde. De kapitaltyper som nämns i inledningen är sociala, kulturella, symboliska och ekonomiska.

Som tidigare nämndes är urbanstudier också en viktig inspirationskälla. Här nämns urbansociologen Sharon Zukins undersökningar av New York som en plats där det pågår en kamp mellan konst och kreativitet å ena sidan, och kommersiella intressen å den andra. Richard Floridas idéer om kreativa stadsmiljöer är som tidigare nämnts också av betydelse. Urbanteorierna är en utgångspunkt för att diskutera New York som social miljö, men framförallt som ett sätt att närma sig en diskussion om klass. När det talas om gentrifiering talas det också ofta om kreativa stadsmiljöer och deras förvandling, dock inte lika ofta om de som bor där under övergången från arbetarstadsdel till det att en ekonomiskt mer välsituerade grupp människor flyttar in. Wiklunds informanter kan enligt henne förmodligen främst räknas till det bohemindex (Floridas begrepp) som gör stadsdelar intressanta för den kreativa klassen. Wiklund vill här veta hur hennes informanter uppfattar och förhåller sig till de stadsförändringar som de själva så att säga bidrar till.

Avhandlingens första kapitel innehåller också en genomgång av tidigare forskning. Här skriver Wiklund in sig i ett etnologiskt sammanhang. Hon knyter an till forskning om staden och till studier av nationell tillhörighet och etnicitet. Men också till forskning om kulturella kreatörer och entreprenörer, samt till det fält som kallas Japanforskning.

I inledningen redogörs också för metod och det material på vilken avhandlingen är baserat. Undersökningen bygger på sammantaget tre fältvistelser varav två i Brooklyn och en i Japan. Materialet består av intervjuer och observationer, främst i Williamsburg, Brooklyn och i Japan samt intervjuer i Stockholm och Göteborg, 2008–2012. 16 personer är i fokus, varav tio kvinnor och sex män, födda under 1970- och 80-talen. Gruppen består av två designers, två konstnärer, två hårstylist, fem fotografer, tre musiker och en filmare. Vid sidan om intervjuer och observationer har Wiklund också använt sig av material från informanternas hemsidor, bloggar och sociala medier, framförallt *Facebook*, men också *Myspace* och *Instagram*.

Kapitel 2, *Konnotativa rum*, skisserar en bakgrund till de två platser som utgör fonden för de diskussioner som förs i avhandlingen. Den första är Japan och den andra i New York. I Wiklunds material står dessa i kontrast till varandra som det begränsande Japan respektive det bohemiska New York. Wiklund påpekar att denna uppdelning skulle kunna uppfattas som spekulativ och som förstärkande av stereotyper. Men att den snarare

ska förstås som ”grovsortering” av de erfarenheter som informanterna ger uttryck för. Avhandlingen bidrar här med en nyansering genom att informanterna visar på möjligheten till alternativ som avviker från stereotyperna.

Wiklund identifierar tre sätt på vilka Japan framträder i informanternas berättelser och förankrar dessa i de strukturella och ekonomiska förändringar som ägt rum sedan andra världskriget. Det är utifrån dessa förändringar som informanternas livsval blir begripliga. Japan beskrivs till att börja med som ett grupporienterat samhälle där det kollektiva tänkandet går först. Skolan och arbetslivet framhålls som hierarkiskt och det finns tydliga konventioner för hur livet ska levas. Med 90-talet och ekonomiska kriser förändrades villkoren och arbetsmarknaden var inte längre lika trygg. Det förde med sig nya val och förändrade sätt att organisera sitt liv. Det andra särdraget som tillskrevs Japan var som informanterna uppfattade det en överdriven konsumtion, dels i form statusvaror, dels i en kommersialisering av kärlek och sex. Den inhemska konsumtionen uppfattades som osund och ställdes i kontrast till den nya tillvaron i New York. Den tredje och avslutande beskrivningen av Japan var att det uppfattades som konservativt med konventionella könsroller och normer för familjeliv och sexualitet. Villkoren för män och kvinnor i arbetslivet var olika för män och kvinnor, äktenskapet var norm och homosexuella och ensamstående marginaliserades.

Mot det detta ställs det bohemiska New York som en urban tillflyktsort för den som vill finna ett liv utanför eller vid sidan om borgerliga konventioner. Wiklund målar här en historisk bakgrund till dagens New York. Hon lyfter fram Greenwich Village och det tidiga 1900-talets bohemer som ställs i kontrast till hipstern. Wiklund ser en kontinuitet i dynamiken mellan att vara posör och konstnär och att komma ur en borglig bakgrund. Här är hipstern mer svårdefinierad. Karaktären knyts till gentrifiering och ett intresse i mode, design och konst. Men beteckningen är diffus och används främst lite nedsättande (samtidigt som det är lätt att förstå vilken typ av stereotyp karaktär som påvisas).

Efter det inledande kapitel 1 och bakgrundsskildringarna i kapitel 2 följer tre kapitel som enligt Wiklund följer en kronologisk ordning. Dessa behandlar i tur och ordning först vägen till att bli konstnär, sedan konsumtionsstrategier och att vara en del i en stadsmiljö och så slutligen möjligheten att återvända till Japan och att vara en del av en kosmopolitisk miljö.

I kapitel 3, *Fly in i fältet*, redogörs så varför infor-

manterna lämnade Japan för ett tänkt konstnärsliv i New York. Hemlandet uppfattades som begränsat och de drömde om ett friare liv i New York. Det nya landet var dock inte bara en positiv upplevelse. Amerikanerna uppfattades som odisciplinerade och landet brast i organisation och ordning. USA var också hierarkiskt, men på ett mer luddigt sätt.

De sökte sig från sina landsmän och till andra unga kreatörer. Här använder sig Wiklund av idén om diaspora och att de som lämnar ett land för ett nytt söker sig till landsmän. Här handlade det dock om en omvänd diaspora i det att gemenskapen utgår ifrån en nationell antiidentifikation. Samtidigt som det finns ett diasporiskt medvetande i att dela liknande erfarenheter av att lämna Japan för New York.

Som kreativt verksamma i Williamsburg är de delaktiga i ett kosmopolitiskt sammanhang av kreatörer, av Wiklund med Bourdieu definierat som det alternativa kreativa fältet. Fältet räknas inte som en del av den etablerade konstvärlden. Utbildningar och erfarenheter från Japan har inget värde här. Det kapital som man bär med sig är istället uppoffringen och försakelser av att lämna ett socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital i Bourdieusk mening i hemlandet till förmån för otryggheten i New York. Kompromisslöshet och en oegennyttig kärlek till skapande är symboliska tillgångar på detta fält.

Den diskrepans mellan kommersiellt och icke-kommersiellt som är viktig i Bourdieus egna studier var här inte lika framträdande. Avgörande var istället en konstnärlig frihet som bl.a. skapades genom att arbeta i kommersiella sammanhang, om det sedan handlade om att stå i en bar eller att arbeta som fotograf för en kommersiell ungdomstidning spelade mindre roll. Det viktiga var att inte ha en kommersiell estetik. Vad som var kommersiellt var snarast en estetisk eller känslomässig fråga, snarare än en fråga om faktiska ekonomiska förhållanden. Det viktiga var att inte kompromissa med integriteten i sitt eget konstutövande. Konstnärskapet var ett personligt projekt där den personliga tillfredsställelsen var viktig och en del av skapandet skulle kunna beskrivas som ett privat konstutövande.

Kapitel 4, *Kreativ konsumtion*, fördjupar förståelsen för informanternas egna konsumtionsstrategier. Wiklund visar hur informanterna definierade sig själva utifrån deras egen konsumtion. De uppfattade som tidigare nämnts en överdriven konsumtion som ett av de särdrag som tillskrevs Japan. Mot detta ställdes den amerikanska konsumtionen som uppfattades som mer

sund (som en förtydligande parentes kan sägas att det var konsumtionen som den tog sig uttryck inom det alternativa konstnärliga fältet i Williamsburg som uppfattades som amerikansk). Här var ett ideal att sakna inkomster (det gick inte att leva på den egna konsten), vilket manifesterades i en icke-konsumtion. De valde bort dyra restauranger till förmån för storköp och att laga mat hemma. De undvek det lokala utbud som vände sig till de kapitalstarka konsumenter eller den kreativa klass som Florida talar om.

Det fanns dock utrymme för en viss lyxkonsumtion av t.ex. väskor, glasögon och datorer. Konsumtionen förstås av Wiklund som en del i ett distinktionsspel och ett sätt för informanterna att uttrycka sin känsla för stil och smak. Konsumtionen gav utrymme för en nationell identifikation och informanterna var tvungna att förhålla sig till stereotypen av rika japaner. I Williamsburgs kosmopolitiska sammanhang var etnicitet och nationell utgångspunkt ett vardagligt sätt att identifiera människor, och Wiklunds informanter var genom sitt utseende möjliga att identifiera som japaner. De var vana vid att utsättas för ett rasistiskt generaliserande. Samtidigt som de med avseende på social tillhörighet skulle kunnat räknas till en vit kosmopolitism bidrog deras utseende till att de inte kategoriserades som en del i gentrifieringen. De tog själva avstånd från den stereotypa japanen, samtidigt som de ofta refererade till sig själva som blyga, punktliga och renliga.

Wiklunds informanter påverkades av förändringar som ägde rum i Williamsburg. Platsen hade ursprungligen varit multietnisk, men kom allt mer att utmärkas genom en allt vitare kosmopolitism. Enligt Florida söker den kreativa klassen mångfald i etnicitet, ålder, sexuell läggning och alternativa yttre attribut. Wiklunds informanter kunde inte själva konsumera stadsdelens utbud, utan de bidrog snarare till det som kallas för en organisk gatukultur. De bidrog till stadsdelens karaktär, men kunde inte dra nytta av den och under studiens genomförande flyttade flera av informanterna till andra stadsdelar.

I kapitel 5, *Föreställningar och gränser*, tar Wiklund hjälp av Appadurais begrepp föreställning (imagination). Hon visar hur den kosmopolitiska vardagen tar sig uttryck och hur nationalstaten och dess gränser artikuleras praktiskt och juridiskt. Flytten till New York gjorde det svårt att flytta tillbaka till Japan. De har valt bort traditionell utbildning, karriär och familjebildning. För några av informanterna var deras sexuella läggning också ett hinder, då de uppfattade att heteronor-

men som stark och allenarådande i Japan. Samtidigt fanns en oro över att behöva flytta hem för att ta hand om sjuka föräldrar. Medier och migration har möjliggjort föreställningen om ett annat alternativt liv. Förebilderna för flytten till USA hade informanterna fått från populärkultur, som teve och tidningar. Beslutet var känslomässigt förankrat och kostade, såväl ekonomiskt, som socialt. New York utgjorde en drömvärld, fri från konventioner och fylld med möjligheter. Det bäddade för besvikelser. New York var inte bara den bohemiska utopi som de hoppats på. Och informanterna nådde inte de framgångar som de drömt om.

Med tiden blev det svårare att identifiera sig med Japan. Informanterna upplevde sig inte längre som japanska, de var inte tillräckligt ödmjuka, väluppfostrade och tålmodiga. Någon uppfattade också att han förlorat sitt språk. De har lämnat Japan och blivit delaktiga i en kosmopolitisk frizon i Brooklyn. De passade samtidigt inte riktigt in i USA, de har inte blivit amerikaner. Hos Appadurai finns tanken om att medierna skapar en fragmentarisk gemenskap, där nationalstaten inte är lika viktig. Denna tankefigur mötte motstånd i Wiklunds material. Nationalstaten gjorde sig ofta påmind, bl.a. genom visumtvånget. Den föreställt fria världen rymmer många gränsdragningar och i den kosmopolitiska tillvaron fanns nationalstaten känslomässigt och juridiskt närvarande (genom bl.a. visumtvång). Det fanns också tillfällen, som vid kriser och katastrofer, då den nationella tillhörigheten aktualiserades. I samband med jordbävningen och tsunamin i Japan 2011 åkte flera av Wiklunds informanter hem för att bidra till hjälparbetet.

Avhandlingen avslutas med kapitel 6, *Avslutande reflektioner*. Wiklund summerar med att även om det fanns situationer där det nationella var viktigt så identifierade sig informanterna främst med en normbrytande, kosmopolitisk tillhörighet. Wiklund diskuterar avslutningsvis tre frågor: Vad innebär den kosmopolitiska stadsmiljön i form av normutmanande möjligheter, möten och mötsättningar? Hur kan kosmopolitiska processer som ett inslag i vardagslivet utifrån informanternas erfarenheter konstateras innefatta både ökad frihet och begränsande konsekvenser? Vad har det kosmopolitiska perspektivet inneburit för avhandlingen mer generellt och hur kan ett sådant perspektiv sägas vara användbart? Den centrala tanken har varit att människor inte ska definieras utifrån härkomst eller position utan utifrån en moralisk och universell förbindelse med hela mänskligheten. Ett övergripande mål har varit att studera hur det kosmopolitiska får inverkan på en individuell och vardagsnära

nivå. Wiklund har velat komma bort från globaliseringsprocesser som något abstrakt, utan vill istället visa hur dessa processer genomsyrar vardagen. Här har begreppet kosmopolitism sina speciella förtjänster. Det har inte, likt globalisering, kommit att förknippas med opåverkbara, abstrakta ekonomiska flöden. Begreppet bär genom dess historia på moralisk uppmaning till alla människor att ifrågasätta och omvärdera, eller åtminstone kritiskt granska, sina förgivettagna lokala kontexter till förmån för en mänsklig gemenskap, präglad av försök till ett intellektuellt utbyte och förståelse för varandra. Kraften att föreställa sig ett annat liv kan fungera som ett verktyg för människor att också skapa en ny tillvaro. En grundläggande kosmopolitisk idé är att föreställda nationella och etniska gemenskaper gör mer skada än nytta. Ett kosmopolitiskt perspektiv innebär inte att betrakta nationalstaten som överspelad, men att det är en konstruktion mot vilken informanterna tar spjörn. Den kosmopolitiska ansatsen ger exempel på människors inneboende förmåga till självständiga val, trots mer eller mindre tvingande strukturer, vilket Wiklund ser som eftersträvansvärt för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Den kosmopolitiska tanken är att människors rationella livsval är långt mer relevanta än deras ursprung.

Kreativa liv är flyhänt författad. Texten är lättillgänglig. De etnografiska exemplen skapar en god förståelse för kreatörernas vardag och de distinktioner och nationella stereotyper som gör sig gällande. Studien visar hur en migration som drivs fram utifrån en önskan om självförverkligande tar sig uttryck och hur en kosmopolitisk vardag kan te sig, samtidigt som den visar hur en sådan vardag också är genomlyst av nationella gränsdragningar. De empiriska exemplen visar på vardagens komplexitet. Särskilt förtjänstfulla är beskrivningarna av de konsumtionsstrategier med vilka informanterna hanterar sin position som alternativa konstutövare likaväl som sin nationella bakgrund. Utmärkt är också det sätt på vilket Wiklund visar hur staden och de människor som befolkar den inverkar på varandra. Avhandlingen ger en känsla för hur en stadsdels status är knuten till de personer som på olika sätt befolkar den och hur de som ger staden dess karaktär inte nödvändigtvis är de som också kan dra nytta av vad staden har att erbjuda.

Framställningen har karaktären av en utvecklingsberättelse. Den inleds som tidigare nämnts med beskrivningen om hur Emi kommer cyklande och den slutar med ett samtal på ett kafé på Södermalm i Stockholm. Där möter Wiklund Mai som lämnat Brooklyn

för Stockholm. Mai arbetar med fotografi och film, har just avslutat ett arbete och beskriver sig som en *forever struggling artist*. Som läsare får man följa önskan om att flytta till en ny plats och möjligheten att förverkliga sina drömmar, till hur verkligheten kryper närmare, och hur drömmar om frihet, möter omöjligheten att flytta hem eller att kunna leva bra på sin konst. Kanske är det min läsning, men det vilar något vemodigt över mötet mellan drömmen om ett liv som konstnär och den vardagliga kampen. Livet blir inte som man tänkt sig.

Till avhandlingens fördelar hör hur Wiklund prövar och bråkar med sina teoretiska utgångspunkter. Appadurai, Bourdieu och Florida är viktiga teoretiska begreppsliga ingångar för att kunna genomföra undersökningen. Det betyder inte att Wiklund accepterar de teoretiska projekten som helhet. Wiklund resonerar frågande om både Bourdieus fältteori och Floridas idéer om kreativa stadsmiljöer. Avhandlingen är empirinära. Med det följer möjligheten att undersöka teoriernas giltighet också i praktiken. Här påvisas flera gånger hur teorierna kommer till korta. De stämmer inte överens med den verklighet som Wiklunds informanter lever i. Genom tillämpningen modifieras och nyanseras begreppsapparaterna.

Samtidigt finns en viss otydlighet i begrepps-användningen. De gäller särskilt det alternativa fältet som blir kulissartat och lite anonymt. Med Bourdieu uppstår ett fält när intressenter strider om något som de har gemensamt, det kan vara vad som är god litteratur eller hur forskning ska bedrivas. Det är inte omöjligt att förstå hur Wiklund vill muta in ett socialt rum där de alternativa konstnärer som hon följt möts och konkurrerar om vad som är ett lyckat konstnärligt uttryck. Wiklund är inte omedveten om de komplikationer som kan följa i spåren av att arbeta med Bourdieus fältteorier. Hit hör t.ex. frågor om graden av autonomi, och vad striden gäller. I det alternativa ligger att förhålla sig till någon form av dominerande kulturellt uttryck. I denna studie är konstutövarna i utkanten av ett mer etablerat deltagande inom fotografien, konsten, musiken eller modets sammanhang. Det kan då finnas en poäng att låta informanterna bilda ett sammanhang såtillvida att de står vid sidan om de etablerade fälten. Här finns dock en glidning. Det fält som studerats är till viss del också ett socialt eller professionellt nätverk. Vilka som ingår i detta är dock mer otydligt. Vi får veta att informanterna med en japansk bakgrund umgås med andra kreatörer och inte bara med varandra. Vilka är de andra som ingår i fältet och på vilka grunder medverkar de?

Till svårigheterna att förstå fältet hör också att Wiklund varit sparsam med att redogöra för informanternas konstnärliga uttryck. Somligt av informanternas konstutövande kan betraktas som ett privat konstutövande och den personliga tillfredsställelsen är viktig. Detta skapande är påverkat av deras egna biografier. I konsten problematiseras och tematiseras relationen till hemlandet, att avvika från hemlandets normer och mötet med det nya landet. Detta får vi veta, men för en förståelse av fältet hade detta gärna fått presenterats utförligare. En av fördelarna med Bourdieu är hur han i sina undersökningar väver samman det sociala och estetiska uttrycket. Med anonymiseringen följer att vi inte fullt ut kan ta del av de konstnärliga uttryck som konstituerar det alternativa kreativa fältet. Det blir konst utan illustrationer. Här försvinner en viktig del av förståelsen av det alternativa kreativa fältet som med detta blir lite diffust.

Jag har samtidigt en förståelse för att Wiklund håller på anonymiseringen. Avhandlingen väcker snarare generella frågor om anonymisering. Det är utan tvekan kutym att skydda de studerades identitet. Anonymisering är såväl ett vetenskapligt ideal och ett exempel på ett forskarettiskt förhållningssätt. Så sker i de flesta samtida undersökningar. Det är vällovligt. Men ibland, och särskilt i samband med studier av estetiska verksamheter, har jag bl.a. tänkt att en stor del av forskarnas kunskaper om konstnärlig sammanhang går till spillo. Till grund för de vetenskapliga studierna ligger ofta samtal med konstutövarna där deras verk och liv dokumenteras och diskuteras. De forskningsetiska konventionerna skyddar dem som studerats, men grumlar sikten för oss läsare.

Jag är också lite fundersam inför tillämpningen av kosmopolitism. Det är en begreppslighet som på många sätt hjälper till att förstå det sammanhang och den grupp som Wiklund studerar. Det finns en otydlighet i vilka som räknas dit. Det är dock inte det största problemet. Jag har svårt för den betydelseglidning som begreppet kosmopolitism bär med sig. Wiklund använder förtjänstfullt begreppet när hon diskuterar hur globaliseringens vardaglighet ter sig för hennes informanter. Det finns här en tendens till att kosmopolitism också är ett ideal för hur det borde vara. Att vi som människor kan känna igen oss i varandra och att det kan vara viktigare än nationella stereotyper och föreställningar. Det är i sig gott och väl, men det framstår för mig som att dessa ideal skaver mot de resultat som Wiklund presenterar i avhandlingen, där nationalstaten likaväl som rasifierade stereotyper också är en del av den kosmopolitiska vardagen.

Avhandlingen väcker också frågor om det förgivettagna. Avhandlingen är författad på svenska och vänder sig förmodligen till en läsekrets som främst är bekanta med svenska förhållanden. Vi vägleds in i de japanska förhållandena och får en förståelse för informanternas bakgrund. När det gäller New York lär vi oss om Greenwich Village och bohemer och hur det finns paralleller till nutidens hipsters och dagens Brooklyn. Det är utan tvekan två viktiga konnotativa rum som presenteras. Samtidigt är jag som läsare lite frågande till hur arbetsmarknad, visumregler och liknande fungerar i dagens USA och New York. Det betyder kanske inte så mycket för förståelsen av *Kreativa liv*, men jag får ibland känslan av att New York och USA idag upplevs som så självklart att sammanhanget tas som för mer givet än vad det faktiskt är. Wiklund skriver att hon vill undvika en exotiserande bild av Japan, men jag tror att vi också lever med exotiserande idéer av New York, som förmedlats via film och andra medier.

Avslutningsvis vill jag dock betona att Lisa Wiklunds *Kreativa liv* på många sätt är en bra avhandling. Den ger insikter i en grupp migranternas liv och vardag. Hipstern, öknamnet för en av samtidens sociala karaktärer, problematiseras och får ett mer vardagligt ansikte. Den ger också en förståelse för hur urbana sociala kategorier och stadsrummet formar och formas i relation till varandra. Avhandlingen är ett viktigt och intressant bidrag till urbanforskning och etnicitetsstudier, likaväl som till studiet av populärkultur och konstnärlig verksamhet.

Lars Kaijser, Stockholm

Lillemor Nyström: *I skuggan av en borg. Vardag och fest på Krappereups gods 1881–1995*. Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet 2014. 309 s., ill. English summary. ISBN 978-91-628-9066-7.

Lillemor Nyström har skrivit en avhandling om Krappereups gods i Skåne under perioden 1881–1995. Den relativt långa inledningen (60 sidor) innehåller de sedvanliga ingredienserna i en avhandling, men här finns också några empiriska avsnitt om de anställda och godsägarna.

Sedan följer kapitel 2, "Borgen och Gården: Bakgrund och scenografi", där vi får en kort (7 sidor) överblick över godset idag samt en historisk bakgrund från tillkomsten 1300 fram till idag. Med "idag" avses